

УДК 336.71

Вовченко Оксана Сергіївна,

кандидат економічних наук, доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

ESG-РИЗИКИ В СИСТЕМІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ

Війна в Україні є однією з найважливіших геополітичних подій останніх 30 років, негативні наслідки якої триватимуть десятиліттями. Поглиблена нею криза, яка викликана попередньо COVID-19, та її вплив на банки має багато спільного з ESG-ризиками. Спостереження ж за цією кризою відкриває для банків несподівані можливості: вони можуть використати досвід протистояння агресії тероризму та коронакризи, щоб краще справлятися з майбутніми викликами ESG-ризиків.

За останні роки зросло усвідомлення того, що певні корпоративні ризики: екологічні, соціальні практики та корпоративне управління, можуть суттєво впливати на фінансову стабільність банків в довгостроковій перспективі. На разі розроблення імперативів сталого фінансування та рекомендації щодо інтеграції екологічних, соціальних і управлінських стандартів в діяльність фінансових установ відбувається в межах реалізації Договору про співпрацю між Національним банком України та Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) від 16 квітня 2021 року для впровадження Проекту з розвитку сталого фінансування в Україні.

Згідно з Політикою НБУ щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року [1] система управління екологічними та соціальними ризиками буде інтегрована в загальну систему управління ризиками фінансових установ: банків – із 2023 року, небанківських фінансових установ – із кінця

2024 року. ESG-ризик – це фактори та ризики, пов’язані з ними, які відображають ймовірність як позитивного, так і негативного впливу на фінансові результати чи платоспроможність банку, його клієнтів (суб’єктів господарювання, фізичних осіб, інших банків), сталий розвиток країни, та ті, що пов’язані з екологічними, соціальними та управлінськими питаннями. Такі питання набувають щодалі більшої популярності, оскільки в загальних активах банків нематеріальні активи набувають все більше й більше ваги та багато ESG-питань стосується нематеріальних активів, які переважно зовсім не відображені у традиційній фінансовій звітності. У табл.1 відображені базові складові оцінки ESG-ризику.

Таблиця 1

Базові складові оцінки ESG-ризику банків

Елементи ESG	Сутність ризику	Напрями оцінки
1	2	3
Екологічний (E) індекс	кліматичні зміни та вуглецеві викиди; використання природних ресурсів та управління енергетичними та водними ресурсами; забруднення та відходи; екодизайн та інновації	вплив банку на природну екосистему, що охоплює викиди (парникові гази); ефективне використання природних ресурсів у операційній діяльності; забруднення та відходи; інноваційні дії щодо екодизайну банківського продукту.
Соціальний (S) індекс	здоров’я працівників та безпека, різноманітність та розвиток працівників; відповідальність перед клієнтами та за якість послуг; відносини із громадськістю та благодійність	зв’язки банку з працівниками, клієнтами та суспільством, що включають забезпечення мотивації і відданості працівників, задоволення потреб клієнтів, їх безпеку; соціально відповідальний бізнес щодо громадськості.

Продовження табл. 1

1	2	3
Управлінський (G) індекс	права акціонерів; склад правління (незалежність та різноманітність); політика щодо винагород менеджменту; шахрайство та хабарництво	оцінка поточних систем управління щодо діяльності в довгострокових інтересах акціонерів, що включає забезпечення прав акціонерів, наявність функціонального правління, існування ефективної політики винагород для керівників та запобігання таким нелегальним практикам, як шахрайство та хабарі.

Джерело: складено за матеріалами [2, с. 5-6]

Щодо управління ESG-ризиками – як елементу комплексної системи ризик-менеджменту банку – керівникам слід зосередити увагу на таких аспектах:

- враховувати геополітичні зміни у рішеннях, оцінці потенціалу, у розробці операційних процесів та налаштуванні системи управління ризиками, в тому числі з урахуванням нових умов щодо ESG порядку денного у нових обставинах;

- здобувати та розвивати знання та експертизу у питаннях про відновлювані джерела енергії та енергоефективність, цифровізацію та автоматизацію, циркулярну економіку – з цими знаннями можна швидше скористатися перевагами фінансування у цих сферах [3];

- розширювати свої компетенції на ринках капіталу та структуруванні, визначати найважливіші інвестиційні програми ESG, необхідні для досягнення довгострокової вигоди, зокрема, інвестиції у цифрові рішення для формування підходів до використання можливостей та подолання ризиків у сфері сталого розвитку;

- розвиток компетенцій служб комплаєнсу – підтримувати розробку технологічних рішень для функцій комплаєнсу, використовувати різноманітні та сучасні

алгоритми навчання з елементами моделювання різних ситуацій, в тому числі пов'язаних зі зміною санкційних правил у світі;

– систематично інтегрувати управління IT-ризиками в загальну систему ризик-менеджменту. Нормативно-правові вимоги, такі як вимоги до контролю IT-систем у фінансових установах, мають впроваджуватися швидко та ретельно;

– розширення та покращення комунікації з усіма зацікавленими сторонами – це дасть можливість ефективно протистояти загрозі репутаційних ризиків;

– встановлення показників та стандартів для звітування про результати роботи у сфері ESG, які визначають рівень амбіцій та гарантують, що фінансова установа зможе донести переконливу та цілісну інформацію щодо ESG до інвесторів та інших зацікавлених сторін.

Здатність банків впоратися з ESG-ризиками насамперед залежить від рівня зрілості їх системи ризик-менеджменту. Механізм управління ризиками створений не лише для того, щоб зберігати безперервність бізнес-процесів, але й щоб дозволити фінансовим установам постійно трансформувати бізнес-моделі та адаптуватися до умов, що змінюються.

Література:

1. Політика Національного банку України щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/politika-natsionalnogo-banku-ukrayini-schodo-rozvitku-stalogo-finansuvannya-na-period-do-2025-roku>.

2. Matos, P. 2020. «ESG and Responsible Institutional Investing Around the World». CFA Institute Research Foundation. URL: <https://www.cfainstitute.org/-/media/documents/book/rf-lit-review/2020/rflr-esg-and-responsible-institutional-investing.pdf>.

3. ESG-трансформація на тлі геополітичних викликів – план дій для банків. Липень 2022. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/07/01/87951812/>